

Familie als bondgenoot

Wat hulpverleners moeten weten over gezinnen

Deze presentatie

1. De start: het bewerken (NAMI en Center for Psychiatric Rehabilitation Boston) en samenstellen van de eerste modules
2. Inhoud van de modules 1 en 2
3. Ervaringsverhaal van een moeder
4. Over ervaringskennis, praktijkkennis en wetenschappelijke kennis, en hoe samenwerking toevoegt
5. Stand van zaken 'Familie als Bondgenoot' en de ontwikkeling van 4 nieuwe modules

Wat betekent een psychiatrische stoornis voor familieleden?

- Familieleden hebben een schat aan ervaringen
- Zoals je een vak moet leren, zo kun je ook leren om ervaringen te verdiepen tot ervaringskennis en tot ervaringsdeskundigheid
- Ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid heb je niet vanzelf
- De betekenis, die de oorspronkelijke ervaringen voor je hebben worden duidelijker door verdieping

Ervaringen overbrengen op hulpverleners

- Wat zich afspeelt in een gezin van iemand met een psychiatrische stoornis blijft 'binnen de muren'
- Een hulpverlener heeft zijn handen vol aan de patient
- Aandacht voor familieleden zelf is er tenaauwernood
- Gevolg is, dat de hulpverlener weinig kent van het gezin, en zeker niet de betekenis die een psychiatrische ziekte heeft voor het gezin en voor de leden van het gezin

Toch weten we dat:

- Zeker een jongere patient erg afhankelijk is van zijn gezin
- Het betrekken van familieleden bij behandeling leidt tot een betere therapietrouw en tot betere behandelresultaten
- Bij crisismomenten (zorgmijders) de familie 'aan de bel moet trekken'

Hoe werken we in het project?

- Familieleden, clienten en professionals werken samen: van inspraak naar collaboratie
- Familieleden en clienten ontwikkelen hun ervaringskennis en brengen deze in
- Professionals brengen wetenschappelijke kennis en praktijkkennis in

Module (4-5 uren les) opgebouwd rond een thema

- In de module brengen 2 familieleden/clienten hun ervaringen in door hun ervaringsverhaal te vertellen, dat verband houdt met het thema
- Brengt een professional middels een powerpoint presentatie wetenschappelijke kennis naar voren rond het thema

Thema module 1

De ervaringen van een gezin op het moment, dat duidelijk gaat worden, dat een gezinslid een ernstige psychiatrische ziekte heeft

Module 1 Fase 0: Mijn dochter doet raar

- Je weet niet wat het betekent, hoe je het in moet schatten, dat je familielid zich vreemd gedraagt
- Als ouder weet je niets over psychiatrische ziekte(n)
- Je weet niet naar wie je toe moet gaan: burens, kennis van een vriend, pastor/dominee/imam

Module 1 Fase 0; vervolg

- Heftige emoties maken je bang
- Je eerste contact met hulpverleners is vaak vanwege een crisissituatie
- Maatregelen, die nodig kunnen zijn, ken je niet (IBS, RM)
- Familieleden voelen zich doorgaans serieus genomen zodra medicatie goed werkt
- Voor ruim 50% van de ondervraagden duurde dat ruim 2 jaar

VRAAG : welke bewering is juist?

1. Een ernstige psychiatrische ziekte is onomkeerbaar: in de loop van de tijd takelt iemand steeds meer af
2. Schizofrenie ontstaat door de manier waarop men in het gezin met elkaar omgaat
3. Het aftakelingsproces verloopt schoksgewijs/trapsgewijs: De term hiervoor is 'schizofrene schubs'
4. Mensen met een ernstige psychiatrische ziekte herstellen of verbeteren aanzienlijk in de helft tot tweederde van de gevallen

Module 1 Oude opvattingen huidige vooroordelen

- (Bij schizofrenie) Het is een in ernst toenemende onomkeerbare ziekte
- Die veroorzaakt wordt door processen in het gezin
- Een ziekte zonder hoop

Nieuwe onderzoeksgegevens

- Verloop van een psychiatrische ziekte is beïnvloedbaar
- Onmacht is te verminderen
- Niemand heeft schuld
- 50% tot 60% van de mensen herstelt of verbetert (resultaten uit onderzoeken van Ciompi, Harding, Strauss, Bleuler, WHO)

Wat is herstel?

- Herstel is niet hetzelfde als genezen
- Herstel is een proces
- Herstel betekent, dat je een andere kijk op je leven ontwikkelt, en (weer) een doel in je leven vindt, waarmee je je ziekte overstijgt
- Herstel kan dus betekenen, dat je leert leven met je ziekte
- Bij herstel pas je je actief aan aan een nieuwe werkelijkheid

Wie herstelt ?

- Clienten herstellen
- Familieleden herstellen (passen zich aan aan de nieuwe werkelijkheid)

Recente ontdekkingen: in een herstelproces zijn fasen te onderscheiden:

- Fase 1 - Shock, ontkenning, ongeloof
- Fase 2 – Erkenning, acceptatie, verlies (rouwen)
- Fase 3 – Leren omgaan met, verder leven
- Fase 4 – Nieuw zelfbewustzijn

Module 2: wijziging in rollen

- Dat je 'inrolt' in nieuwe rollen zijn gezinsleden zich vaak niet bewust
- Het aannemen van nieuwe rollen is een ontwikkeling- en aanpassingsproces
- Het aannemen van nieuwe rollen is niet een uiting van gezinspathologie (overbezorgde moeder)
- In module 2 proberen we dergelijke impliciete rollen expliciet te maken door ze te benoemen

Module 2 Om welke rollen gaat het?

- Omgaan met trauma, verlies en herstel
- Ouder, partner
- Mantelzorger
- Broer, zus, kind
- Projectmanager voor het leven
- Iemand, die samenwerkt met hulpverleners

Module 2 rollen, vervolg

- Kenner van levensgeschiedenissen van client
- Leraar / adviseur (uitleggen)
- Ondersteuner van andere gezinnen
- Hulpvrager voor je familielid (bij crisis)
- Hulpvrager voor jezelf (vaak verge ten)
- Belangenbehartiger

Centraal in de module

De ervaring van een familielid / moeder

Gedachten over kennissoorten en hoe deze elkaar kunnen versterken

Ervaringskennis ontwikkel je door:

- Ervaringen te delen
- Ervaringen te systematiseren
- Ervaringen te analyseren

Proces dat daarvoor nodig is verloopt:

- Via verwerking van de persoonlijke ervaring
- Van ik naar wij
- Van ik naar context

Ervaringsdeskundigheid is in te zetten voor:

- Scholing (zoals voor de modules)
- Ondersteuning (van lotgenoten)
- Geven van consult

Wat zijn werkzame elementen in

'Familie als Bondgenoot'?

- De mix van kennissoorten: ervaringskennis van cliënten en familieleden, praktijkkennis en wetenschappelijke kennis van professionals
- Verhoudingen tussen de 'geledingen' die deze kennissoorten uitdragen: actief, gelijkwaardig en respectvol
- Het besef, dat de kennissoorten elkaar versterken

Verschillende werkelijkheden als vertrekpunt

- De hulpverlening moet niet een op zich staande werkelijkheid vormen; gevaar van nieuwe vorm van hospitalisatie:
- de cliënt past zich aan aan de taal van de hulpverlening en aan de structuur en behoeften van de GGZ organisaties
- De werkelijkheid is die van de cliënt en diens familieleden
- Noden, behoeften en vragen van cliënten en hun naasten zijn vertrekpunt van nieuwe ontwikkelingen en fungeren als compas op weg naar nieuwe hulpvormen

Niet alleen samenbrengen van kennissoorten

- De verschillende kennissoorten en invalshoeken voegen aan elkaar toe
- Wetenschappelijke kennis wordt in verschillende fasen van de ontwikkeling van nieuwe modules getoetst aan ervaringsdeskundigheid van cliënten en hun familieleden en andersom (kompaswerking)

Vier nieuwe modules thema: samenwerking in de triade

- Module 3: opbouwen van samenwerking in de triade Client – Hulpverlener – Familie
- Module 4: onderhouden van samenwerking over langere tijd
- Module 5: juridische aspecten in de samenwerking
- Module 6: implementatie door de cursist /hulpverlener van de stof voorgaande 5 modules

Stof voor nieuwe modules gebaseerd op

- Uitkomsten van focusgroepen van cliënten, van familieleden, en van professionals
- Documentenanalyse door 4 professionals
- Uitkomsten van 'invitational conference' als extra toets
- Per module doornemen, bespreken en verder uitwerken door een redactiegroep bestaande uit 2 cliënten, 2 familieleden, 2 professionals

Resultaat

- Einde 2008 reeks van 6 modules gereed
- Vanaf 2009 uitvoeren van blokken van 6 modules aan nieuwe lesgroepen
- Eind 2008: 22 familieleden zijn in staat bijdrage te leveren in de modules
- Eind 2008: 6 cliënten zijn in staat bijdrage te leveren in de lessen
- Einde 2008: 10 professionals in staat als professional les te geven

Meer informatie

- www.familiealsbondgenoot.nl